

Nachtzwaluwen in het Leenderbos en de Grootte Heide in 2002

Peter Zomer

Blauwe Klauwier 28(1): 18-21, 2002

Inleiding

Zoals elk jaar werd ook in 2002 weer in opdracht van Staatbosbeheer Leende onderzoek gedaan naar het voorkomen van Nachtzwaluwen in het Leenderbos. Evenals in 2001 werd daarbij naast het Leenderbos zelf, het gebied van de Grootte Heide meegenomen. Het resultaat van de inventarisatie van Nachtzwaluwen bedroeg dit jaar maar liefst 47 territoria. Dit is veel hoger dan andere jaren. Waarschijnlijk is dit hogere aantal niet slechts terug te voeren op een beter (intensiever) onderzoek; ook een lichte reële stijging in het aantal broedparen is aannemelijk.

Methode

De opkomst van tellers was groot. Zo verschenen op de vrijdagen in juni meestal tussen de 7 en 12 personen, die dan in enkele kleinere groepjes werden opgedeeld. Daardoor kon nu nog intensiever worden geteld dan vorig jaar. Deze verhoogde inventarisatie-activiteit hield in dat veel gebieden meerdere malen konden worden bezocht. Ook het deel van de Grootte Heide dat vorig jaar nog niet werd onderzocht (de uiterste oostkant, in de richting van de Schaapskooi en het Soerendonks Goor) kon worden geïnventariseerd.

Er werd in groepjes van 2-6 personen geteld. Dit jaar brachten we samen in totaal 15 bezoeken aan het gebied op 10 dagen. Vorig jaar waren dat 10 bezoeken.

Bezoekdatum	Aantal telgroepen
31 mei	1 groep
7 juni	2 groepen
14 juni	1 groep
18 juni	1 groep
21 juni	4 groepen
23 juni	1 groep
25 juni	1 groep
28 juni	2 groepen
11 juli	1 groep
14 juli	1 groep

In alle gevallen was het weer uitstekend, variërend van onbewolkt tot bewolkt met opkomend onweer. In geen van de gevallen hoefde in de regen te worden geteld. Tellen geschiedde tussen tien en twaalf uur 's avonds; na twaalfen nam de zangactiviteit sterk af, zodat langer doortellen niet veel extra territoria opleverde. Opvallend was het feit dat een koele avond (18 graden) met zware bewolking of een onbewolkte, zwoele avond (28 graden) geen verschil maakte voor de zangactiviteit van de vogels.

Op de vrijdagen (vijf maal) werd met de auto het gebied in gereden en vervolgens vanaf een parkeerplaats het gebied wandelend, met cassettespeler, bezocht. Op de doordeweekse avonden (ook vijf maal) werd het gebied per fiets bezocht. Dit betekende dat vergeleken met vorig jaar een aantal gebieden extra kon worden aangedaan, met name het fietspad van noord naar zuid dwars door het bos, evenals het Kluizerpad en de zuidostrand van de Grote Hasselsvennen.

De grote telling door leden van de VWG vond dit jaar opnieuw niet plaats. Hoewel deze was geagendeerd op 28 juni, zagen veel mensen af van een ritje naar het Leenderbos. Wellicht omdat het weer 's morgens en 's middags tevoren ongeschikt was: regen. De avond zelf was evenwel geschikt om te tellen: droog en windstil. Hopelijk krijgen we komend jaar eens een onomstreden geschikte, zwoele avond!

Resultaten

De tellingen leverden na clustering van de gegevens het volgende resultaat (zie kaart):

- ε gebied rond de Galberg 3 territoria (vorig jaar 4).
- ε tussen Galberg en Klein Hasselsven 1 territorium (vorig jaar niet bezocht),
- ε in de omgeving van het Klein Hasselsven 1 territorium (vorig jaar 2).
- ε rond het Laagveld 6 territoria (toen 2).

- ε in de omgeving van het Hoefven 2 territoria (vorig jaar 1, maar niet volledig bezocht).
- ε rond het Dorven 2 territoria (toen 4).
- ε zuidelijk deel van het Leenderbos grenzend aan de Grootte Heide 12 territoria (vorig jaar 8).
- ε op en ten zuiden van de Grootte Heide 14 territoria (vorig jaar 8).
- ε en bovendien rond de Grote Hasselsvennen 3 territoria (vorig jaar geen).
- ε en langs het fietspad in de buurt van de kiosk 3 territoria (vorig jaar niet bezocht).

Het totale aantal territoria bedroeg daarmee 47, vergeleken met vorige jaren een spectaculair resultaat. In 2001 werden nog 29 territoria gevonden, en hiervoor jarenlang steeds tussen de 14 en 20. Vorig jaar schreven we het, op zich vergeleken met voorgaande jaren, hoge aantal van 29 nog vooral toe aan een verbeterd (intensiever) onderzoek. Nu is het onderzoek duidelijk nóg een graad intensiever geweest, maar of dit de enige verklaring is van zoveel extra territoria is de vraag.

Interpretatie

Was 2002 een zo goed nachtzwaluwenjaar als het resultaat lijkt aan te geven? Het lijkt er wel op, maar het is niet geheel zeker, want we weten niet precies hoezeer de grotere intensiteit van ons onderzoek aan de stijging van het aantal getelde territoria heeft bijgedragen.

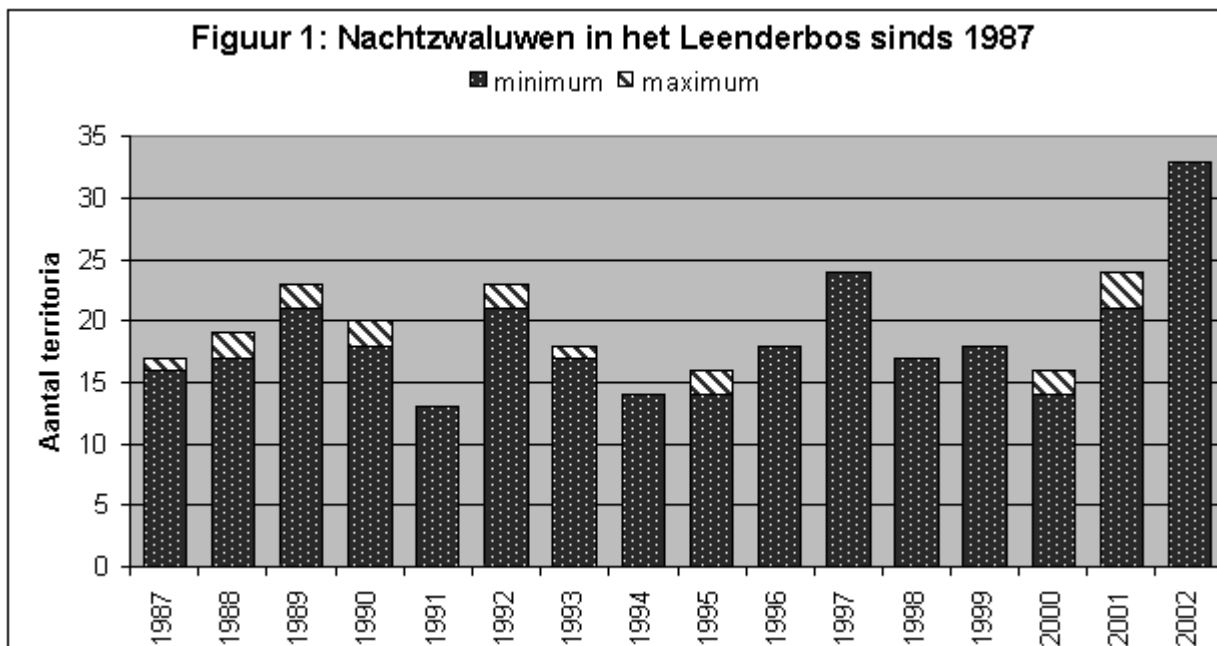
Natuurlijk zouden allereerst telresultaten uit andere gebieden kunnen helpen bij het beantwoorden van deze vraag. Welnu, na contact met SOVON werd bevestigd dat ook op bijvoorbeeld de Zuidoost-Veluwe sprake was van een lichte populatiegroei van 6% (van 117 naar 124) in vergelijking met 2001, evenals op de Sallandse Heuvelrug (van 41 naar 45). Onze stijging is echter veel groter dan die gerapporteerd uit de andere gebieden, dus mogelijk is toch een groot deel ervan waarschijnlijk te verklaren uit ons intensievere onderzoek.

Het feit dat er dit jaar zoveel extra territoria werden gevonden, komt deels doordat gebieden werden bezocht die vorig jaar niet geteld werden, hetgeen een aantal extra territoria opleverde (bijv. oostelijk deel van de Grootte Heide 3; langs fietspad ter hoogte van kiosk 3, ten Noorden van Hoefven 1, ten zuiden van Galberg 1, totaal 8). Vorig jaar wel getelde gebieden waren soms minder bezet (Galberg en omgeving, Klein Hasselsven en Dorven leverden dit jaar echter 1 resp. 1 en 2 territoria minder dan vorig jaar, totaal 4), maar vaker beter bezet (Laagveld en omgeving leverde 4 extra territoria, zuidelijk deel van het Leenderbos grenzend aan de Grootte Heide 3 extra territoria, Grote Hasselsvennen 3 extra territoria, op en ten zuiden van Grootte Heide 6 extra territoria, totaal 16).

Het beter bezetten van gebieden rond het Laagveld en het zuidelijk deel van het Leenderbos is gebeurd op recente kapvlakten. Terwijl de 1-3 jaren direct na de kap hier nog geen nieuwe territoria gevestigd werden, gebeurde dat dit jaar voor het eerst wel. Kennelijk moet een kapvlakte toch weer enigszins dichtgroeien voordat het een geschikt broedgebied oplevert, of is dit terrein het eerstvolgende geschikte broedbiotoop geweest dat de extra arriverende Nachtzwaluwen in ons gebied aantreffen. De extra territoria op en ten zuiden van de Grootte Heide zijn waarschijnlijk vooral terug te voeren op een intensiever bezoek: vorig jaar werd dit gebied eenmaal, dit jaar driemaal bezocht.

Wellicht heeft het beheer van het bos (bewust laten blijven bestaan van kapvlakten) een bescheiden vrucht afgeworpen. Daarnaast zal ook voor een deel het intensievere bezoek van het gebied een oorzaak zijn van het gestegen aantal territoria. Tenslotte lijkt het erop dat in het hele Nederlandse broedgebied sprake is geweest van een goed nachtzwaluwenjaar.

In figuur 1 is de hele telreeks van het Leenderbos sinds 1987 weergegeven, waarbij zoveel mogelijk van hetzelfde getelde gebied is uitgegaan. Daaruit blijkt toch wel dat 2002 een erg goed jaar was voor de Nachtzwaluw.

Slotopmerkingen

Rest mij ook nu weer iedereen (en dat waren er velen dit jaar!) hartelijk te danken voor de steun bij de uitvoering van de tellingen. In het bijzonder wil ik noemen Fred de Blom, Wim Jacobs, Mark Sloendregt, Roel Winters en Piet Wuyts die ieder een bijzondere bijdrage hebben geleverd dit jaar. Alle anderen die hebben meegewerkt ook hartelijk dank, mede namens de dames en heren Nachtzwaluwen.

Literatuur

Zomer P. 2000. De inventarisatie van het Leenderbos op Nachtzwaluwen in 2000. De Blauwe Klauwier 26(4): 12-14.